

BALIKESİR
ARKEOLOJİ
BULUŞMALARI

Balıkesir
KENT KONSEYİ

BALIKESİR ARKEOLOJİ BULUŞMALARI

Balıkesir
KENT KONSEYİ

7-8-9 EKİM 2020
AVLU KONGRE VE KÜLTÜR MERKEZİ
FATİH SALONU

BALIKESİR ARKEOLOJİ BULUŞMALARI PROGRAM AKIŞI

07 EKİM 2020 - ÇARŞAMBA

10.00 - 11.00

AÇILIŞ OTURUMU

Açılış Konuşmaları

Balıkesir Kültür ve Turizm İl Müdürü Sn. Mustafa ÇALTI
Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı Sn. Yücel YILMAZ
Balıkesir Valisi Sn. Hasan ŞILDAK

11.00 - 12.30

PANEL ve SUNUMLAR

"Balıkesir'de Yer Alan Kazıların Mevcut Durumu ve Hedefler"

Moderatör: Prof. Dr. Abdullah SOYKAN

Prof. Dr. Gürcan POLAT
Edremit -Antandros
Antik Kenti
Kazı Başkanı

Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN
Erdek / Bandırma
Kyzikos Antik Kenti
Kazı Başkanı

Prof. Dr. Kaan İREN
Bandırma - Daskyleion
Antik Kenti
Kazı Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi
Hüseyin Murat ÖZGEN
Burhaniye - Adramyttion
Antik Kenti
Bilimsel Danışmanı

12.30 - 14.30 ARA

ANTANDROS ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU

14.30 - 16.00

Moderatör:

Doç. Dr. Akın ERSOY
(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

16.00 - 16.30 ARA

KYZIKOS ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU

16.30 - 18.00

Moderatör:

Dr. Öğr. Üyesi Veysel TOLUN
(Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)

08 EKİM 2020 - PERŞEMBE

10.30 - 12.30

PANEL ve SUNUMLAR

"Balıkesir'de Tamamlanan Kazılar ve Diğer Arkeolojik Temeller"

Moderatör: Prof. Dr. Abdullah SOYKAN

Ali ATMACA
Bandırma Müze Müdürü

Prof. Dr. Ahmet YARAŞ
Trakya Üni. Öğretim Üyesi
Astrya Eski Kazı Başkanı

İskender AZATOĞLU
Araştırmacı - Yazar

Aytekin YILMAZ
Balıkesir Kuvayı Milliye
Müze Müdürü

12.30 - 13.30 ARA

DASKYLEİON ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU

13.30 - 15.00

Moderatör:
Prof. Dr. Nurettin ARSLAN
(Çanakkale 18 Mart Üniversitesi)

15.00 - 15.30 ARA

ADRAMYTTEİON ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU

15.30 - 17.00

Moderatör:
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN
(Bursa Uludağ Üniversitesi)

09 EKİM 2020 - CUMA

BALIKESİR ARKEOLOJİ BULUŞMALARİ DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

10.00 - 10.30

Katılımcı:
Prof. Dr. Kenan MORTAN
(Arkeoloji ve Ekonomi - Online sunum)

Moderatör:
Prof. Dr. Abdullah SOYKAN

10.30 - 12.00

Katılımcı:
Prof. Dr. Gürcan POLAT
Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN
Prof. Dr. Kaan İREN
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat ÖZGEN

Moderatör:
Prof. Dr. Abdullah SOYKAN

İÇİNDEKİLER

HASAN ŞILDAK (Balıkesir Valisi)	8
YÜCEL YILMAZ (Balıkesir Büyükşehir Belediye Başkanı)	10
MUSTAFA ÇALTI (Balıkesir İl Kültür ve Turizm Müdürü)	12
MÜRSEL SABANCI (Balıkesir Kent Konseyi Başkanı)	14
SUNUMLAR	
BALIKESİR'DE TAMAMLANAN KAZILAR VE DİĞER ARKEOLOJİK TEMELLER	17
Ali Atmaca Bandırma Müzesi Müdürü	
TAKSİYARHIS KİLİSE, GÜRE, ADRAMYTTEION, BIGADIÇ KADIKÖY, KEPSUT KALBURCU KAZILAR	51
Aytekin Yılmaz Kuva-yi Milliye Müze Müdürü	
ANTANDROS ANTİK KENTİ	56
Prof. Dr. Gürcan Polat <i>Antandros</i> Antik Kenti Kazı Başkanı	
KAZI, ONARIM, SÜRDÜRÜLEN PLAN VE PROJE ÇALIŞMALARI	59
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen <i>Adramytteion</i> Antik Kenti Bilimsel Danışmanı	
ARKEOLOJİK ÇALIŞMALARIN BÖLGE KALKINMASINA ETKİSİ	80
Av. İskender Azatoğlu Gürtad YK Başkanı	
DASKYLEION: ALAN YÖNETİMİ VE ÇEVRE DÜZENLEMESİ	85
Prof. Dr. Kaan İren <i>Daskyleion</i> Kazı Başkanı	
KYZİKOS ANTİK KENTİ VE ÖNEMİ	87
Prof. Dr. Nurettin Koçhan <i>Kyzikos</i> Kazı Başkanı	
EDREMİT GÜRE KAZISI	90
Prof. Dr. Ahmet Yaraş <i>Edremit Güre Kazısı 2006 ve 2007 Yılları Bilimsel Danışmanı</i>	
ODAK GRUP OTURUMLARI	
ANTANDROS ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU	101
Doç. Dr. Akın Ersoy Moderatör	
DASKYLEION ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU	107
Prof. Dr. Gürcan Polat Moderatör	
KYZİKOS ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU	113
Dr. Öğr. Üyesi Veysel Tolun Moderatör	
ADRAMYTTEION ANTİK KENTİ ODAK GRUP OTURUMU	119
Prof. Dr. Mustafa Şahin Moderatör	
BALIKESİR ARKEOLOJİ BULUŞMALARI DEĞERLENDİRME TOPLANTISI	123
KAZI ALANLARINDAN FOTOĞRAFLAR	131

KAZI VE ONARIM ÇALIŞMALARI

Günümüzde Balıkesir İli Burhaniye İlçe merkezinin yaklaşık 3,5 km batısında, kendi üzerinde kuzey güney doğrultusunda en yüksekinin rakımı 20 m olan dört sırta sahip bir yükselti üzerinde ve onun yamaçlarında, deniz kıyısında alüvyal düzlük tarafından kuşatılmış vaziyette konumlanan Ören Mahallesi, *Adramytteion* kenti ile aynı konumu paylaşmaktadır.

2012'den bu yana kentin çeşitli bölgelerinde sürdürdüğümüz çalışmalarda öne çıkan tespitler arasında, kent ve öncesi yerleşimin sürekli kullanımının açık izlerini sunan Bergaz Tepe ayrı bir önem arz etmektedir. Kayaç bir yükselti üzerinde yer alan kültür katlarının tespitine yönelik sondaj çalışmalarını ile yerleşimin erken evrelerine dâir somut belgelemeler, Bergaz Tepe'de Geç Antik Çağ'dan, Prehistorik Çağ'a dek uzanan kültür katlarını içerir nitelikte bir tabakalanmayı ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, Bergaz Tepe'nin güneydoğu ve kısmen Ören yükseltisinin kuzey yamaçları, *Adramytteion*'un Roma Dönemi'nde, cadde düzenlemeleriyle birlikte konut alanı olarak tercih edilen bölgesi olduğu, sondajlarımız vasıtasıyla tespit edilmiştir.

Adramytteion'un kültürel çeşitliliği, kuşkusuz belirli deniz rotalarında yerini almış vaziyetteki faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olmalıdır. Bu kapsamda kent için ayrı bir öneme sahip olan ve Strabon'da (XIII 1, 51) bahsi geçen kentin iki limanından biri olarak günümüze korunagelen limanda araştırmalar başlatılmıştır. Liman kalıntıları, günümüzde su altındaki sığlık alanda tespit edilmiştir Mendirek, sahilden batıya doğru yaklaşık 150 m ve buradan da kavisli bir dönüş yaparak 100 m kadar kuzeye doğru devam etmektedir. Mendireğin gövdesi, birbirine 8 m mesafede izodomik bir yapıda inşa edilmiş iki paralel ana duvar ve bu duvarları dik kesecek biçimde konumlandırılan destek duvarından oluşmaktadır. Mendirek duvarının dağılmış blokları arasında çok sayıda bosajlı ve köşe profilli bloklar bulunmaktadır. Bu tarz köşe profilli ve bosajlı blokların en geç M.Ö. 4. yy'a tarihlenen yapılarda kullanıldığı Ege Havzası'ndaki birçok merkezden bilinmektedir. Dolayısıyla bu olgu, li-

manın M.Ö. 4. yy'dan itibaren değişik evrelere ve planlamalara sahip olabileceğini göstermektedir.

Çalışmalarını başlattığımız ve bir bölümü sonlanan, çevre düzenleriyle projelendirdiğimiz ve kazılar kapsamında A, D, E ve C bölgeleri olarak adlandırılan diğer alanlar, kentin özellikle Orta-Geç Bizans Dönemi'ndeki yoğun iskânını gözler önüne sermiştir.

"A Bölgesi"nde, yerleşimin deniz kıyısında, 11 m yükseltideki teras üzerinde, antik limana hâkim bir konumda sürdürülen çalışmalarda açığa çıkarılan mekânlarla ilişkili temel kotları seviyesinden elde edilen keramik malzeme, mekân bütünü'nün Orta-Geç Bizans Dönemi boyunca evrelili vaziyette depo işlevinde kullanım gördüğünü gözler önüne sermiştir.

Orta-Geç Bizans Dönemi'nde yoğun bir biçimde iskânı gözlemlenen diğer bir bölge, kent dâhilindeki yükseltilerinin arasında, bir sırt üzerinde konumlanan ve çalışmalar kapsamında "D Bölgesi" adı verilen alan olmuştur. Kendi kuyu ve su dağıtım altyapı sisteminin bulunduğu alanda, mekânların birden çok girişinin olduğu, aynı kottaki eşik düzenlemelerinden anlaşılmaktadır. Mimari veriler ve bunu destekler içerikte, büyük oranda mutfak ve sofrakapları, bu mekânların işlevlerinin günlük yaşama ilişkin olabileceğini göstermiştir.

Adramytteion'un özellikle Bizans Dönemi yoğun iskânının kanıtlarını sunan bu bölgelerdeki çalışmalardan ayrı bir diğer belgeleme, günümüz Belediye Lojmanları'nın arkasında kalan ve 2013 yılında gerçekleştirilen sondaj verileriyle aynı zamanda Roma Dönemi'nin nitelikli bir kamu yapısının varlığına dâir somut veriler sunan ve "E Yapısı" olarak adlandırılan yapı vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Kesme taş dörtgen bloklarla oluşturulmuş bu yapının kuzey-güney aksında uzanan üç açıklığa sahip ve kentin korunagelen limanına yönelen bir yapı girişinin konumlandığı kompleks bir yapı olduğu anlaşılmıştır. Yapının özgün fonksiyonuyla ilişkili sürdürülen çalışmaların devamında, üzerinin ince bir kireç tabakasıyla düzgünce kaplandığı anlaşılan mozaik taban açığa çıkarılmıştır. Söz konusu taban siyah ve beyaz tessera kullanımıyla işlenmiştir. Birbiriyle ilişkili dairesel motifler ve merkezde bitkisel motifli bordür içerisinde geometrik düzenlemelerin benzerlerine M.S. 2.-3. yy'larda rastlandığı bilinmektedir.

Yapı özelinde alt kotlardaki bir diğer tespitimiz, geçişlerinin ve bu geçişlerin her iki yanındaki ayaklarının batı önünde uzanan bir kanalın belgelenmesi olmuştur. Söz konusu kanal, yapının orijinal evresinin drenajı niteliğinde olup kireçtaşı temel bloklarıyla ilişkili olarak, yapı boyunca kuzey-güney doğrultusunda devamlılık göstermektedir. Böylelikle, limana bakan girişinin hemen arkasında, oldukça kapasiteli drenaj kanalına sahip yapının avlusu, zemin seviyesinde kısmen açığa çıkarıl-

mıştır. Üst örtüsünün tonozla geçildiği yapı, kentin kamusal donatılarının yorumlanabilen ve korunagelen somut ilk örneklerinden biri durumundadır. Yapının ilk evresinin şekillenışı hakkında henüz kısmi bilgimiz olsa da, kullanım amacı için, buluntular dâhilinde oluşan fikirler, "E Yapısı"nın Roma Dönemi'ndeki özgün kullanımının hamam olabileceği yönünde gelişmiştir. İleride yapılacak çalışmalarla bu konuya ilişkin daha net bilgilere ulaşılabacaktır.

2000-2006 yılları arasında Geç Antik-Bizans Dönemi odağında sürdürülen geçmiş kazı çalışmalarının ana hedefinde bulunan ve son evresi M.S. 12.-13. yy'a tarihlenen bir kilise, Erken Bizans Dönemi'nde kullanılmış bir keramik fırını ve Geç Antik Dönem mezarlarının tespit edildiği alan, yeni dönem kazılarında çalışmalar kapsamında "C Bölgesi" olarak adlandırılmıştır. Yeni dönem kazılarında bu bölgenin erken stratigrafisini anlamaya dönük açılan test sondajlarında, Apsis'li bir yapının temelleri tespit edilmiştir. Apsis duvarının iç yüzeyinin freskle kaplı olup çok renkli boyamanın görüldüğü freskin alt kısmı, kısmi dökülmeler ve eksiklere rağmen yerinde korunagelmiş ve aynı seviyede pişmiş toprak taban tuğlalarından oluşturulan mekânın zeminine rastlanılmıştır. Kontekst buluntularının tarihlenmesiyle Erken-Orta Bizans Dönemi'ne ait yeni bir kilise olduğu anlaşılan yapı "Kuzey Kilise" olarak adlandırılmıştır. Apsis'in M.S. 8. yy'da inşa edildiği zemin altı ve zemin üstü küçük buluntularla netleşmiş, kilisenin apsisin daraltılması ve eklenen yeni bir bölme duvarıyla M.S. 12. yy'da revize edilerek mezar şapeline dönüştürüldüğü tespit edilmiştir.

EDREMİT KÖRFEZİ GÜNEY SAHASI YÜZEY ARAŞTIRMALARI

Ören'de yürütülen kazılar kent merkezi ile ilgili önemli veriler sunması üzerine 2015 yılında antik kentin bütüncül olarak değerlendirilebilmesi için kentin egemenlik alanı dahilinde arkeolojik ve epigrafik, yüzey araştırması çalışmaları başlatılmış ve söz konusu çalışma aktüel olarak devam etmektedir.

Prehistorik Çağ Tespitleri

Yüzey araştırmamızın en erken buluntu veren tespiti, prehistorik tespitlerimiz arasında literatüre yansımayan Sülüklüçeşme'de gerçekleştirilmiştir. Burhaniye İlçesi, Kızıklı Mahallesi'nin yaklaşık 600 m güneydoğusunda Sülüklüçeşme'nin güneyinde konumlanan alan, Köydere ve Damlarca Deresi arasında nispeten düzlük bir topografyaya sahiptir.

Yüzeyden tanımlanabilir herhangi bir mimarının saptanamadığı yerleşimde yapılan incelemelerde, oldukça fazla sayıda çay taşı ve sileks malzeme tespit edilmiştir. Bunların büyük çoğunluğu alet endüstrisinden arda kalan atık malzeme niteliğinde olup 10 adet çekirdek ve bunun yanı sıra iki adet mikrolit parçasından oluşmaktadır. Bu prehistorik saptamaların arasında baltalar, parçalı olarak ele geçen öğütme tablası ile üç adet silindirik ezgi taşı, taş buluntular arasındadır. Bunun yanı

sıra tespit edilen ve bölge prehistoryası için yeni saptamalar niteliğinde Neolitik Çağ'a tarihlenen keramik buluntular arasında ip kulplu çömlek parçası tekil örnek niteliğindedir.

Bir diğer Prehistorik Dönem tespitimiz, Şahinler Mahallesi Karapınar Kuyu Mevkii'nde yer alan ve yerelde Boyalık olarak isimlendirilen alanda gerçekleştirilmiştir. Tarımsal faaliyetler ve sel baskınlarına maruz kalması nedeniyle aşınmış bir alçak höyük niteliğinde olup alanda, M.Ö. 3. binden M.S. 3. yy başlarına kadar çeşitlilik gösteren keramik bulgular tespit edilmiştir. Söz konusu buluntular İlk Tunç Çağı'na tarihlenen, dönemi için tipik, literatürde sepet, ip kulplu ve memecikli (kabaralı) olarak adlandırılan kap tipleri, Hellenistik Dönem'e tarihlenen siyah astarlı keramik sınıfına giren keramik parçalarıdır.

Literatüre yansıyan, ancak yeni belgelemelerle çalışmamıza dâhil ettiğimiz yerler arasında Thebe Ovası'nda, denizden yaklaşık 5 km içerde konumlanan, 25 m rakıma sahip Höyücek olmuştur. İlk Tunç Çağı'ndan Demir Çağı sonlarına kadar olan buluntularının paralellerini, bilinen en yakın merkez konumunda, *Adramytteion* Antik Kenti dâhilindeki Bergaz Tepe'de bulmak mümkündür.

Thebe Ovası içerisinde, özellikle Bergaz Tepe ilgisinde önem arz eden diğer bir belgeleme alanımız; Balıkesir İli, Edremit İlçesi, Eroğlan Mahallesi'nin yaklaşık 800 m güneybatısında, Edremit-Altınoluk ana yolunun yaklaşık 500 m güneyinde, alüvyal düzlüğün üzerindeki kayalık bir tepe üstünde konumlanan Mandıra Tepe olmuştur. Mimari kalıntılarla birlikte, özellikle yamaçlarda yoğunluk gösteren çok sayıda keramik saptanmıştır. Tespit edilen buluntular Prehistorik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar süreklilik arz etmektedir. Alandaki en erken buluntular, gövde ve ağız parçalarından oluşan, kırmızı ve kahverengi tonlarda, yüzeyleri perdahlanmış, kalın ve orta-kalın cidarlı Tunç Çağı keramikleridir. *Adramytteion*'dan da ilgimiz dâhilinde olan, literatüre "*Kuzey Batı Anadolu gri keramiği*" olarak geçmiş, gri hamurlu, çok yönlü yüzey perdahları belirgin çömlek parçaları da rastlanan diğer bir gruptur.

Tunç Çağı'ndan itibaren yerleşim sürekliliği arz eden bir diğer belgelememiz Gömeç İlçesi dâhilinde Kız Çiftliği adıyla bilinen ve literatürde antik yazın referans gösterilerek "*Kisthene*" olarak yorumlanan ve Bergaz Tepe'nin konumuna benzer şekilde, günümüz kıyı hattının hemen yanı başındaki yerleşimde yapılmıştır.

Kale Yerleşimleri

Yüzey araştırmalarının bir diğer araştırma sahası, *Adramytteion* etki alanı çevresinde ve Körfez'in güney sahasında birbirleri ile görsel temas hâlinde konumlandığı anlaşılan, Thebe Düzlüğü'ne inen vadileri kontrol eden kale yerleşimleri üzerine olmuştur.

Bu bağlamdaki ilk tespit olan ve Karadere'nin kuzeyinde vadiye hâkim, eğimli, kayaç bir tepe üzerinde konumlanan Dedekaya, en üst kot itibarıyla iki ana kaya öbeğinden oluşmaktadır. Bu kaya öbekleri, Karadere'ye hâkim ve vadiyi kontrol eder bir konuma sahiptir. Kaya kütleleri etrafındaki tahkimatın izleri -ki bunlar önceki yorumlarda farklı algıda taht, sunak, alev çukuru ve bunlarla ilişkili kanallar, oyuklar olarak değerlendirilen kaya düzenlemeleridir- günümüze ulaşamayan duvar örgüsünün alt sırasını oturtmak için kaya üzerine tıraşlanan temel basamak sıraları ile takip edilebilmektedir. Ayrıca, bu tahkimat dâhilinde yer alan kaya kütleleri üzerine, işlevsel kullanımı oldukça rasyonel, ana kaya zemine dörtgen formda ve ağız kısmı profillendirilmiş bir sarnıç oyulmuştur. Gerek keramik buluntular gerekse kayanın mimarideki kullanım durumundan da anlaşılacağı üzere, vadiye hâkim noktadaki Dedekaya, Geç Klasik-Erken Hellenistik Dönem'den itibaren kullanım görmüş tipik bir gözetleme mevkiidir.

Benzer nitelikte, kayaya uygu temel basamakları ile bir plan sunan diğer bir tepe yerleşimi ise, Kırtık Mahallesi sınırlarında oldukça dar ve derin bir vadi konumunda, yerelde Ballıktaş Mevkii olarak adlandırılan, vadi tabanına yakın bir yerde yükselen, dik ve sarp bir kayalığın zirvesinde yer almaktadır. Zirve düz iki platformdan oluşmaktadır. Alt platform daha dar ve hafif eğimli bir yapıdayken üst platform daha geniş ve düzdür. Benzerlerine yüzey araştırmamızda farklı yerleşimlerde rastlanıldığı üzere, kayaç zemin üzerindeki düzenlemelerle, bu düzenlemelere oturduğu anlaşılan, ancak günümüze ulaşmayan duvar sıralarından oluşan tahkimat, kaya uygu temel basamakları hâlinde görülmekte olup doğu-batı doğrultusunda uzanmakta ve alanı kuzey yönden sınırlamaktadır. Yüzeyden elde edilen keramik parçaları, alanın M.Ö. 3. yy ortasından M.S. 1. yy içlerine kadar kullanıldığını göstermektedir.

İncelenen bir diğer benzer nitelikli yerleşim, Hisarköy'de yer alan Hisar Tepe Kalesi'dir. Kale, düzlük bir topografyada konumlanan Hisarköy'ün yanı başındaki tepenin üzerinde, tahkimli bir mimari düzenlemeden oluşmaktadır. Zirve kısmen düz, kayalık bir alan etrafında, tahkimli bir yerleşim sunmaktadır. Zirve üzerinde kayaç zemin üzerinde takip edilebilen ve blokları korunmuş olmasa da, belirli bir alanı kapatır plan sunan temel basamaklarından ve temel izlerinden oluşmaktadır. Bölgede birçok örneğini gördüğümüz, Geç Klasik-Hellenistik Dönem'e tarihlenen, tahkimli ve gözetleme amaçlı kullanım gören bir yerleşim olduğu açıktır. Tepedeki düzlüğün etrafını daha geniş çapta çevreleyen ve kısmen korunagelen harçlı sur duvarları ise, Bizans Dönemi'nde tepenin benzer fonksiyona sahip bir kale olarak kullanım gördüğünü ortaya koymaktadır.

Diğer belgeleme, Burhaniye İlçesi Börezli Mahallesi sınırları içerisinde Kocafıçlı Tepe üzerinde yer alan yerleşim olmuştur. Tepe üzerinde ve yamaçlarda ebatlarda belirli bir standardı olmayan ve kuru duvar ör-

güsünde ve yer yer ana kaya ile birbirini bütünler hâlde tasarlanmış duvar sıraları kayda alınmıştır. Bu duvar sıraları tepe üzerinde yer yer belirginleşen mekân kalıntlarına dâir ipuçları vermektedir. Yamaçlarda tespit edilen duvar sıralarının bir kısmı teras duvarlarını, bir kısmı ise muhtemel tahkim izlerini belli etmektedir. Kocafuğlu Tepe üzerinde Edremit Düzlüğü'ne hâkim konumdaki yerleşimin, belirli bir merkez (*Adramytteion*) çevresinde şekillenen ve bu merkezin etki alanını kontrol eden tahkimli bir karakol niteliği taşıdığı düşünülmektedir.

Araştırmalar kapsamında, Thebe Düzlüğü'nün güneyinde, Gömeç İlçesi dâhilinde tahkimli kullanım gördüğü anlaşılan iki alanda tespitlerde bulunulmuştur. Kubaşlar Mahallesi yakınındaki bu tespitlerden ilki, Sarkaya olup Kubaşlar Köyü'nün 1,5 km kuzey-kuzeybatısında, alçak tepeler arasında kalan derin vadinin içerisinde yükselen, 545 m rakımda, oldukça dik bir yamaç eğimine sahip tepe ve geniş zirve düzlüğünden oluşmaktadır. Tepenin güney yamacında doğu-batı doğrultuda bir hat oluşturan, muhtemel olarak tepeyi çevreleyen, kuru duvar örgülü, şekilsiz, birbirini tamamlayan taşlardan oluşmuş duvar sıraları tespit edilmiştir. Alan bu hâliyle Hellenistik Dönem'den Erken Roma Dönemi'ne kadar yerleşim görmüş, benzerlerini Burhaniye coğrafyasından da bildiğimiz, fakat farklı topografik model üzerinde gelişen bir kırsal yerleşimdir.

Kubaşlar Mahallesi dolayındaki diğer tespitimiz ise Dişkaya Tepesi olup Balıkesir İli, Gömeç İlçesi, Kubaşlar Mahallesi'nin yaklaşık 2 km kuzeybatısında, Sarkaya ile birlikte, Gömeç-Ayvalık karayolu üzerinden gözlemlenen silüetinden kaynaklanarak Atatürk Kayaları olarak adlandırılan yükseltidir. Tepe, zirvede geniş bir eğime sahip olup zirveyi çevreleyen yamaçlarda duvar sıraları tespit edilmiştir. Tespit edilen ilk duvar sıraları kuru duvar örgüsünde olup alanın tamamını çevrelediği düşünülmektedir. Alan, yakınındaki Sarkaya yerleşiminin de dâhil olduğu muhtemel yerleşim ağının güvenliği için konumlandırılmış bir kale niteliği sunmaktadır.

Adramytteion düzlüğü'nü kontrol eden kaleler sisteminin güneydeki uzantısı niteliğinde bir diğer tespitimiz, Balıkesir İli, Gömeç İlçesi, Çamoba Mahallesi'ne bağlı Asartepe'de gerçekleştirilmiştir. Alibey Adası, Kız Çiftliği (Kisthene?) ve daha önceki bulgularımız arasında benzer şekilde araziye hâkim bir konumda tespit ettiğimiz Dişkayası Tepe, Asartepe'nin görüşü içerisinde kalmaktadır. Tepe, bu hâkim konumda, başta değinilen örneklerle benzer nitelik ve işlevde -bölge kontrolü sağlamak amacıyla- bir kale yerleşimidir.

Diğer Tespitler

Yüzey tespitlerimiz arasında, farklı mevkilerde Antik Çağ malzeme ve teknik araştırmaları kapsamında belgelediğimiz, üzerinde ayrıca çalışma yapmaya değer nitelikte gördüğümüz antik taş ocaklarıdır. Taş

çıkar teknolojisinin çeşitli evrelerinin izlerinin somutlaştığı bu örnekler arasında gerek hacim gerekse sütun lahit ya da kesme taş bloklardan oluşan ürünler ve yanı sıra lojistik kanıtlar olarak öne çıkan örnekler arasında Burhaniye İlçesi Pelitköy Mahallesi Boşnak Tepe I-III taş ocakları, Avunduk Mahallesi Çamlık Tepe, Bağyüzü Mahallesi Tüylü Tepe, Kuyumcu Mahallesi Çamgedik Tepe taş ocaklarıdır.

Çalışmalar kapsamında bir başka tespitimiz, Burhaniye İlçesi, Taylıeli Mahallesi, Karşıyaka Mevkii, Halitin Tepe olarak adlandırılan alanda bulunan su kemeri olmuştur. Kemer, günümüze ulaşan kalıntılardan anlaşıldığı kadarıyla 1,10 m kalınlığında, 49,5 m uzunluğunda kesintisiz bir biçimde devam etmektedir. Eğim ile ilişkili olarak yüksekliği kuzeye doğru artmakta olan yapı, kuzey yönünde yaklaşık 5 m yüksekliğe kadar ulaşmaktadır. Duvar örgüsü, bol harç kullanılarak belli bir standardı olmayan moloz ve kayrak taşlar kullanılarak oluşturulmuştur. Tam olarak kuzey-güney doğrultusunda uzanan yapının, konumu itibarıyla doğrudan *Adramytteion*'a yönelmiş olması oldukça kayda değerdir.

Burhaniye İlçesi sınırlarında diğer bir tespit ise Yunuslar Mahallesi Alekirse Mevkii'ndeki yerleşim olmuştur. Yerleşim içerisinde yüzeyden görülebilen mimari dâhilinde, devşirme malzemelerle inşa edilen bir kuyu, harçlı moloz taş örgüye sahip bir duvar kalıntısı, muhtelif nitelikte ve kısmen görülür durumda duvarlar bulunmaktadır. Alan çalışması sırasında yüzeyde saptanan keramik gruplar genel olarak M.S. 6.-15. yy'lar arasında tarihlenmekle birlikte, bu keramik grupları arasında yoğunluk M.S. 14.-15. yy'lar arasında tarihlenen Geç Bizans-Türk Dönemi keramiklerinden oluşmaktadır.

Rutin olarak ilgilendiğimiz dönemlerin dışında, bir ilginç tespitimiz Kuyucak Mahallesi Yazılıtaş Tepe Mevkii'nde, Kuyucak Mahallesi'nin yaklaşık 700 m güneydoğusunda Yazılıtaş Tepe'nin güney yamacının, yaklaşık 590 m kotunda gerçekleşmiştir. Alanda kuzey ve kuzeybatı yönünde, Edremit Düzlüğü'ne hâkim bir noktada konumlanan bağımsız bir kaya kütleli üzerine, kayanın her iki yönündeki fasatlarına kazılarak işlenen semboller tespit edilmiştir. Söz konusu semboller üzerinde literatür incelemeleri devam etmekte olup bunların, bölge sınırını temsilen işlenmiş aidiyet sembolleri olabileceği düşünülmektedir. İleri çalışmalarını sürdürülecek olan bu sembollerin Beylikler Dönemi Anadolu'sunda, kaya üzerine işlenen benzer sembollerle -tamgalarla örtüştüğü düşünülmektedir.

Ayvalık Adaları Saha Çalışmaları

Ayvalık Belediyesi'nin UNESCO Endüstriyel Miras Listesi'ne adaylık hazırlıkları ilgisindeki daveti üzerine, iznimiz kapsamındaki Ayvalık İlçesi dâhilinde de bazı tespitler gerçekleştirilmiştir. Bu tespitler arasında, bir diğer belgelememiz, Alibeyköy Adası Duba Mevkii altında, Pordoselene/

Nesos adıyla tartışmalı olarak lokalize edilen yerleşimde olmuştur. Yüzeý üzerinde tespit edilen mimarinin yanı sıra, oldukça yoğun miktarda keramik gözlemlenmiştir. Genel itibariyle tespit edilen keramik buluntular, Hellenistik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar süreklilik arz ederek çeşitlenen kap parçalarından oluşmakta olup buluntuların büyük yoğunluğunu Hellenistik siyah firnisliler, Erken-Geç Roma Dönemi'nde gördüğümüz kırmızı astarlı gruplar oluşturmaktadır.

Ayvalık İlçesi dâhilinde bir diğer belgelememiz, Büyük Maden Adası Maden Tepe Mevkii'ndeki kule yapısıdır. Maden Tepe Mevkii'nin en üst kotunda, çevre adalar ve Ayvalık'ın da görüş alanı içerisinde olduğu yükseltide, 13,10 m x 13,10 m ebatlarında kare planda ve yaklaşık 10 m yüksekliğinde korunagelmiş bir kule belgelenmiştir. Yapı, temel seviyesinde ikincil kullanım sunan oldukça fazla sayıda rektagonal blok ve dökme moloz harç dolgu ile inşa edilmiş olup blokların duvar örgüsünde kullanımının üst kotlarda azaldığı göze çarpmaktadır. Yapılan tespitler ışığında ilk yorumlar, Antik Çağ içerisinde, konumuyla deniz trafiğini kontrol eden bir kulenin, Geç Dönem (Geç Bizans-Ceneviz Dönemi) içerisinde yeniden kullanım gördüğü şeklindedir.

Ayvalık İlçesi dâhilindeki adalar üzerinde yoğunlaşan tespitlerimizin geri kalanı, bölge kültür envanterinin bir parçası olarak tespit ve belgeleme çalışmalarına devam ettiğimiz Osmanlı Dönemi Rum sivil mimari örnekleri, kırsal kesimlerde konumlanan manastır ve şapellerin yanı sıra fener ve yel değirmenlerinden müteşekkil olup bunların çoğunluğunun izleri büyük ölçüde kaybolmuş durumdadır. Bu yapılara ilişkin elde edilen veriler, ekibimiz dönem uzmanları tarafından yayına hazırlanmaktadır.

Bu noktada, 2015 yılından bu yana farklı uzmanlarla arkeoloji metodolojisi dahilinde bölgenin tarih öncesinden yakın dönemine dek geniş ölçekte odaklanarak sürdürdüğümüz belgeleme ve tespit noktalarının sayısının 200'ü aşmış olduğunu ve Balıkesir kültür envanterini bütünleme anlamında önem taşıyan bu tespitlerin büyük çoğunluğunun ise henüz tescilsiz olduğunu belirtmek isteriz. Korumanın yanı sıra, başlatılacak tescil çalışmalarının bölgede yakın gelecekte sürdürülecek plan çalışmalarının (alan yönetimi, koruma amaçlı imar planları, uluslararası kültür mirası başvuruları vb.) verimli bir halde sürdürülmesinin de gerekliliği olduğunu söylemek uygun olacaktır.

KORUMA ÇALIŞMALARI

Ören / *Adramytteion* Arkeolojik Kazı ve Onarım Çalışmaları'nın başlama-sıyla eş zamanlı olarak 2012 yılında gündeme gelen koruma çalışmalarını halen 3 ana faaliyet çerçevesinde sürdürülmektedir;

- Ören / *Adramytteion* Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim-Geçiş Bölgesi Koruma Amaçlı İmar Planı

- Ören / *Adramytteion* Arkeolojik Sit Alanı Arkeoloji Temalı Park "Arkeopark" Projesi
- Ören / *Adramytteion* Arkeolojik Sit Alanı Arkeolojik Kazı Alanları Üst Örtü ve Yakın Çevre Düzenleme Projeleri

Ören İçin Bir Plan:

Adramytteion / Ören Arkeolojik Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı

Adramytteion yerleşme alanı Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nun 1989 ve 1990 yıllarındaki kararlarıyla 2. ve 1. derece "arkeolojik sit alanı" ve "doğal sit alanı" ilan edilmiştir. 1990 yılındaki sit kararı ardından Ören için bir koruma amaçlı imar planı yapımı zorunluluğu ortaya çıkmasına ve o dönem bu yöndeki girişimlere rağmen, planın hazırlanması ancak 2012 yılında *Adramytteion* Arkeolojik Kazı ve Onarım Çalışmaları'nın başlamasıyla gündeme gelmiş ve *Adramytteion* kazı ekibi tarafından gerçekleştirilmesi devam ettirilmektedir.

Ören, <i>Adramytteion</i> Arkeolojik Sit Alanlarının Yüzölçümleri	
1. Derece arkeolojik sit alanı	7,19 ha.
2. Derece arkeolojik sit alanı	39,02 ha.
Toplam arkeolojik sit alanı	46,21 ha.
Etkilenme/Geçiş bölgesi	61,24 ha.
TOPLAM PLANLAMA ALANI	107,45 ha.

Adramytteion / Ören Arkeolojik Koruma Amaçlı İmar Planı kültür mirasının değerini yaşıyla ilişkilendirmeyen bir anlayışla hazırlanmıştır. Kültürel mirasın değerini sadece yaşıyla ilişkilendirerek belirlemek oldukça sık rastlanılan bir koruma anlayışıdır. Buna göre daha eski olan daha değerli kabul edilir. Oysa kültür mirasının değeri yaşıyla ilgili olmadığı gibi her eski olan da kendiliğinden ve mutlaka bir değer kazanmaz. Kültür mirasının değeri estetik özellikleri, taşıdığı bilgi miktarı ve bu bilginin nadirliğiyle ilişkilidir.

Doğal ve kültürel miras değerlerinin korunması gerekliliğinin öncelikli ve temel amacı ve varoluş nedeni "*bilginin korunmasıdır*". Ören/*Adramytteion* Koruma Amaçlı İmar Planı'nda bilgi temelli bir koruma anlayışı benimsenmiştir. Miras değerlerinin korunmasının öncelik bilginin korunması olmalıdır. Bilginin korunması ise, ancak tam anlamıyla bilginin ait olduğu, o bilginin taşıyıcısı olan nesnenin korunması ile mümkündür böylece, nesne korunduğu ölçüde, nesneye ait bilgi de korunmuş olacaktır. Kültür mirası için seçmeci bir yaklaşım söz konusu olmaz. Bu koruma anlayışına uygun olarak plan kararlarında da seçmeci bir yaklaşımdan kaçınılmıştır.

Kültürel mirasın korunması konusunda dünyada olduğu gibi Türkiye’de de temel referanslardan birisi 1964 *Venedik Tüzüğü*’dür. Venedik Tüzüğü’nün Türkiye’deki ilk etkileri olarak anıtsal yapıların tespit ve tescil işlemleri ancak 1970’lerden sonra olmuştur. Tarihi anıtların tek başlarına değil de çevreleri ile beraber düşünülmesi ve “Sit” anlayışı 1970’lerde olgunlaşmaya başlamıştır. Zira, Venedik Tüzüğü’nün 1. maddesi tarihi anıt kavramını geleneksel anıtsallık anlayışından ayırarak şöyle tanımlamıştır: *“Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsamaktadır”*. Planın amaçları doğrultusunda Venedik Tüzüğü’nün *“kültür mirası tüm dönemlere ait izleriyle bir bütündür”* ilkesine de sadık kalınarak, bütüncül ve seçmeci olmayan, kapsayıcı bir koruma ilkesi ve yaklaşımı benimsenmiş ve koruma amaçlı imar planı ilkeleri şöyle belirlenmiştir:

1. Tarihsel ve yerel bilgi ile kültür mirasının korunması, paylaşılması, değere konması
2. Yaşayan arkeolojik ve kültürel miras
3. Kültürel mirasın bütünlüğü ve sürekliliği
4. Yerele özgü çözümler

Ören Mahallesi büyük ölçüde arkeolojik sit alanı olmasına ve halihazırda burada *Adramytteion* Antik Kenti kazıları sürdürülmesine karşın, arkeolojik varlıklar Ören’in sahip olduğu tek kültürel ya da doğal miras değeri değildir. Ören, koruma amaçlı imar planı ile hepsini kapsayan bir koruma anlayışının benimsendiği çeşitli kültürel ve doğal miras değerlerine sahiptir. Bunlar;

- *Adramytteion* Antik Kenti’ne ait arkeolojik eserler;
- Ören Kooperatif Sayfiye Evleri ve Seylap Evleri;
- Ören Tepe ve yakın çevresinin doğal bitki örtüsünün önemli bir parçası olarak Palamut Meşesi ağaçları ve sincaplar;
- Ören’de 1960’lardan sonra yapılaşma süreci içinde oluşturulmuş ağaçlandırma ve yeşil doku;
- Ören’in yoğun yeşil dokuyla bütünleşmiş ve gerek denizden gerek kara yönünden son derece belirgin silüeti;
- Ören sahili ve kumsalı

Halihazırda bir sayfiye beldesi olan Ören’in aynı zamanda kazıların de-

vam ettiği bir arkeolojik sit alanı olması özgün yanlarından birini oluşturmaktadır. Plan genel olarak Ören'in bu özelliği çerçevesinde biçimlenmiştir. *Adramytteion* / Ören Koruma Amaçlı İmar Planı arkeolojik kazıların devamı, kazı ve araştırma alanları ile arkeolojik buluntular başta olmak üzere, miras değeri olarak belirlenmiş tüm kültürel ve doğal miras öğelerinin koruma altına alınması yanı sıra çevre standartlarının yükseltilerek yerleşmedeki mevcut yaşamın devamının sağlanmasını amaçlamıştır. Diğer bir deyişle plan gerek arkeolojik araştırmalar ve kültür mirasının, gerekse yerleşmedeki mevcut yaşamın sürekliliğini yani sürdürülebilirliğini amaç edinmiştir. Buna göre, koruma planının amaçları şöyle belirlenmiştir:

1. Arkeoloji kazı, kazı alanları ve buluntuların kültürel miras olarak plan kapsamında koruma altına alınması, arkeolojik miras ve mevcut yaşamın birlikteliği konusunda korunması gereken değerleri çevresinden ve yaşamdan soyutlayan Türkiye'deki kimi uygulamalardan farklılaşan bir örnek geliştirilmesi,
2. Ören'deki mevcut nitelikli yerleşme yapısı ve sayfiye yaşamının standartlarının yükseltilerek sürdürülebilirliğinin sağlanması,
3. Ören'deki Ören Kooperatif Sayfiye Evleri ve Seylap Evleri, Palamut Meşesi ağaçları, yerleşmedeki ağaçlandırılmış yeşil doku, yerleşme silueti ile sahildeki kumsalın koruma altına alınması,
4. Ören'in genel fiziksel çevre standartlarının özgün nitelikli tasarım ve imar uygulamalarıyla iyileştirilmesi, mevcut altyapı eksikliklerinin giderilmesi,
5. Ören'in tekrar Türkiye'de tanınmış bir sayfiye beldesi ve cazibe merkezi haline getirilmesi,
6. Ören'in güneş ve deniz turizmi dışında bir eğitim-kültür-sanat ve bilim turizmi merkezi olarak yeniden tanımlanması ve gelecekteki başlıca karakter, işlev ve gelişmesinin bu yönde desteklenmesi.

Koruma amaçlı imar planının koruma anlayışı, koruma ilkeleri ve amaçları doğrultusunda geliştirilen özgün plan kararları arasında en başta gelenlerinden birisi de "*Arkeoloji ve Sanat Atölyeleri*" işlevidir. "*Seylap Evleri*" olarak da bilinen ve mülkiyeti Burhaniye Belediyesi'ne ait olan afet evlerinden bir kısmı koruma planında mevcut yapı ve yerleşme dokusu korunarak, başta arkeoloji, tarih, sanat ve tasarım alanlarında bilim, kültür ve sanat etkinliklerine yönelik hizmetler için "*Arkeoloji Atölyeleri ve Sanat Atölyeleri*" olarak ayrılmıştır. Yıl boyu sürecek eğitim, araştırma, toplantı, sergileme vb. faaliyetlere ev sahipliği yapması öngörülen "*Arkeoloji Atölyeleri ve Sanat Atölyeleri*" *Adramytteion* Arkeolojik Kazı ve Onarım Çalışmalarının Ören'in mekânsal planlama, tasarım ve

düzenlemesine yansıyan başlıca sonuçlarından biridir. Bu yönüyle yerleşme alanlarında yürütülen arkeolojik kazı ve araştırma faaliyetlerinin mevcut yerleşme ve buradaki yaşamla kurması gereken ilişki ve diyalog açısından da esinlenilebilecek bir örneğini oluşturmaktadır.

Ören / Adramytteion Arkeoloji Parkı "Arkeopark"

Arkeopark, "ismiyle müsemma" arkeoloji temalı ve rekreatif amaçlı bir açık alan yani park düzenlemesi diğer bir deyişle temalı bir parktır, "Arkeopark"ın gerek rekreatif işlevi yani bir park özelliği, gerekse arkeolojyle ilişkisi her iki yönden de ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Arkeoloji parkları müzelerin kapalı, güvenli ve geleneksel olarak durağan sergileme ortamlarını bütünüyle ikame etmeye yönelik olmasa da müzelere alternatif bir sergileme ve bilgilenme ortamı sunmaktadır. Arkeoparklar arkeolojik bilginin aktarım ve sunumunda müzeleri ikame etmeye yönelik yeni bir yol ve yöntem değildir. Ancak, müzeleri destekleyici şekilde, buna alternatif bir ortam ve araç olarak görülmelidir. Dünya örneklerinde de benzer bir gelişme çizgisi görülebilmektedir.

Arkeoparklar öncelikle müzelerin kapalı mekan ve ortamlarından farklılaşan bir açık alan düzenlemesidir. Arkeolojik eser ve bilginin sadece açık alanda sergilenmesi arkeopark tanımı için yeterli değildir. Bunun yanı sıra açık alan, rekreatif amaç ve işlevlerle de düzenlenmiş ve donatılmış olmalı ve arkeolojik eser bu ortamda sunulmalıdır.

Ören / Adramytteion Arkeoloji Parkı kararı ve tasarımı üç temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlar:

- Mekan ve Yaşam Kalitesini Artırmak
- Kültürel Zenginlik
- Kültür ve Doğa Sahip Çıkmak, Korumak, Sürdürülmesini Sağlamak

Ören / Adramytteion Arkeoloji Parkı programı genel olarak şu temaları ve işlevleri içermektedir:

Arkeopark

- *Adramytteion* Antik Kenti ve Edremit Körfezi Çevresi Tarihi Bilgi Merkezi
- Açık ve Kapalı Sergi Alanları
- Antik Dönem Kentleri ve Yaşam Tarzları
- Antik Dönem Kent Yaşamı Örnekleri
- Antik Dönem Yemekleri

- Antik Dönem Eğlenceleri-Oyunları
- Antik Dönemde Kullanılan Araç ve Gereçler
- Konser ve Tiyatro Alanı

Rekreatif Park

- Doğa ile birliktelik
- Palamut ve çam ağaçları içinde oturma ve dinlenme alanları
- Deniz, kum ve güneş ile manzara noktaları
- Yeme -içme mekanları

Arkeoloji Parkı tasarımında içerik ve biçimsel olarak olabildiğince az müdahale ile içerik ve sunum zenginliği ile kullanım ve erişim kolaylığını öne çıkaran bir minimalist tasarım anlayış benimsenmiştir. Buna göre tasarım ilkeleri şöyle belirlenmiştir;

- Kültürel mirasın korunması
- Kimlik ve karakter öğelerinin değerlendirilmesi
- Mevcut peyzaj ve yeşil dokunun korunması
- Değer yaratma
- Erişilebilirlik düzeyaklılık
- Odak yaratma
- Kolay ve az maliyetle uygulanabilirli
- Bakım onarım kolaylığı
- Dayanıklılık
- İçerik ve işlev çeşitliliği
- Antik ve Modern Dönem yerleşme İZ'lerinden yararlanma
- Izgara plan anlayışı
- Gündelik hayat alışkanlıklarına uygunluk
- Yönlendiricilik

Arkeolojik Kazı Alanları Üst Örtü ve Yakın Çevre Düzenleme Projeleri
Adramytteion Arkeolojik Kazı ve Onarım Çalışmaları'nın Ören Meydanı'nda yer alan Geç Bizans Dönemi depo yapısının yer aldığı A bölgesinde ve yine çok evreli Geç Bizans Dönemi konut yapısının olduğu

D bölgelerinde tamamlanmasının ardından bu alanlar tel çit ile emniyet altına alınarak, bahsi geçen alanlar için üst örtü ve yakın çevre düzenleme projeleri hazırlanmıştır. Bu alanlar için hazırlanan projeler sadece mevcut arkeolojik buluntuların hava koşullarından etkilenmesini önlemek için değil aynı zamanda yerleşme içinde geçmişe açılan bir pencere olarak düşünülen kazı alanlarının estetik açıdan da yerleşmeye değer katacak şekilde düzenlenmesini amaçlamış ve bu şekilde ele alınmışlardır. Bu yaklaşımın ilgili Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu'nda da aynı heyecan ve anlayışla karşılanması ve onaylanmasını ümit ederiz.

Yaşayan Antik Şehir Adramytteion / Ören Kültür Mirasının Kurtarılması ve Toplumsal Farkındalığın Arttırılması Projesi

2018 yılında dünya genelinde kültürel miras alanlarının korunması amacıyla proje başvurularını değerlendirip uygun projeleri destekleyen "The U.S.A. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (AFCP) Awards Grants for the Preservation of Cultural Sites" fonuna,

"Yaşayan Antik Şehir Adramytteion / Ören Kültür Mirasının Kurtarılması ve Toplumsal Farkındalığın Yaratılması - Arkeopark İçerik ve Sunum Bağlamının Tasarımı -" başlığında bir proje tarafımızca hazırlanmıştır. Üç yıllık bu projenin 2019 yılında desteklenmeye uygun görüldüğü açıklanmıştır.

Ören ve çevresinde 9 yıldır sürdürdüğümüz çalışmalara ivme katan bu desteğin verimli halde değerlendirilmesi, hazırlanan ve hazırlanacak projelere (bilgi – sergi evi, açık hava teşhir alanları vb.) yer tahsislerinin ve ilgili mevzuata tabi onaylarının usullere uygun halde gecikmeden tamamlanması ile doğru orantılıdır. Diğer taraftan AFCP fonu, proje çalışmalarının altyapısına ve içeriğinin hazırlanmasına dönük destekler sağlamakta olup, fiziki uygulamaları finanse etmemektedir. Dolayısıyla projenin alanlara yansıtılacak kısmındaki konstrüksiyonlar için desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu proje kapsamında şu ana dek yapılan çalışmalar ve gelinen aşamanın İngilizce özeti aşağıdaki gibidir:

The Project of Securing and Increasing Public Awareness for the Living Ancient City of Adramytteion / Ören

- Presentation Context and Content Design of the ArchaeoPark –

As the initial process of the project; to perform with an optimum efficiency in stimulating the awareness of local public as well as visitors with the data, contexts and designs derived from the ongoing excavations and surveys, a digital new platform is founded by the help of necessary equipment. A work place and a network among the consultants and experts are platformed with the same purpose. This process is based on a new digital classification of visuals and documents of 1,82 TB in total.

The persistence and the sustainability of the overall project are directly proportional to the realization of the Urban Conservation Plan of Ören (*Adramytteion*) for Archaeological Site, as the physical arrangements of the environment with the Archaeology theme, in other words, the ArchaeoPark is the sub-plan of this major urban plan. Both the urban conservation plan and the design of the ArchaeoPark of *Adramytteion* as a collaboration of Mimar Sinan Fine Arts University and City of Burhaniye, had been concluded as the further bureaucratic procedure is being followed by our scientific team of planners in the first year of the overall project. Some new arrangements and revisions had been realized over these plans in negotiation with the authorities.

The negotiations with Municipality of Burhaniye to start the initial physical application of the project by the central square of Ören neighborhood and also the planned meetings at the Major Municipality of Balıkesir for the physical application of the designs have been resumed. Thus, an agreement protocol within the frame of supporting the framework of the project and also the scientific researches in this concept has been signed between the the Major Municipality of Balıkesir and "*Ören - Ancient City of Adramytteion, Culture Tourism & Nature Association*". Furthermore, by the help of these meetings, a summit of Archaeology has been planned with the contributions of related representatives of authorities.

On the other hand; identification of archaeological works and areas within the outlook of the obtained data and the categorization of information packs and content data by library and archive works, have been put in progress. The overall project includes functions and spaces to exhibit cultural periods and diversity for not only *Adramytteion* but also the Gulf of Edremit as environs. So, the outcomes of existing scientific researches as part of the "*cultural continuity*" of the Gulf play a great role in this aspect. Beside our excavations in *Adramytteion* since 2012, the outcomes of our field surveys around the region which are based on separate campaigns since 2015, had been re-evaluated and classified.

Here, compilation, evaluation and presentation of archaeological information and knowledge in a manner which is comprehensible and intellectually reachable to the greatest possible audience of different age and education backgrounds had been taken at primary importance. Within this process, the cultural heritage that has been documented with the surveys of former campaigns has been evaluated and classified with geographical information systems. The prehistoric settlements, fortresses of the Classical and Hellenistic period, rural settlement patterns of antiquity, Byzantine settlements, first signs of Turkic impacts in the region (like rock engraved symbols/tamgas), ancient stone quarries, bridges, paved roads and even highly endangered remains of Greek civil architecture elements of the Ottoman Period like chapels, monasteries indust-

rial buildings etc. have been iconized and organized over a geographical setting which will be screened and interactively presented at kiosks and other promoting media (also web based contents). By this, at one touch or "click" on related icon, all the information (explanation, context, photos and related drawings) will be demonstrated to the visitors in an appropriate content in order to enable them to comprehend the continuity of the cultural heritage in the region. Meantime, the survey campaign of this summer around the Gulf (Burhaniye – Gömeç – Ayvalık) has also been completed in August with a focus on supplementary documentation for this aspect.

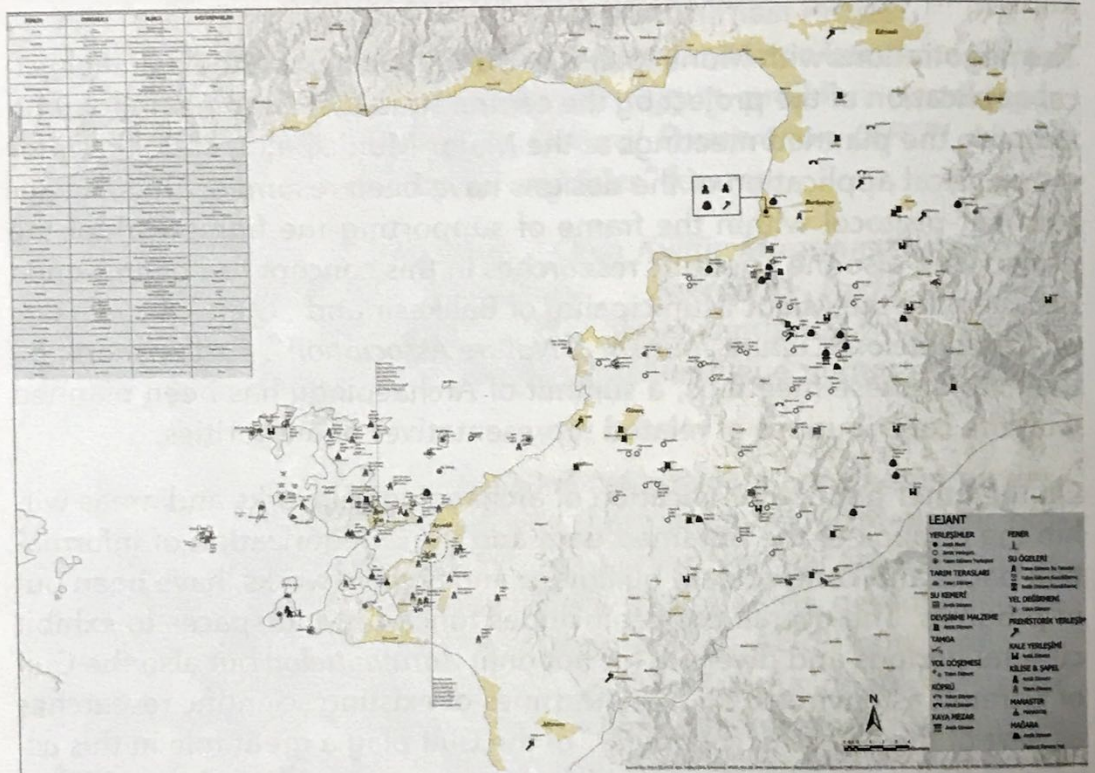

Figure 1 A Sample of Interface Plotting the Cultural Spots Mostly Derived and Documented by ADRA Surveys

Our focus on regulation for static archaeological values and field, up to the project (work package 4), had been put in progress before and also within the excavation field campaign that had been held in September. Within the recent pandemic circumstances, the main theme of the campaign had been focused on the components of the projects. In this regard, there had been an important progress on two important components.

Primary of these is the "Archaeologic Information Exhibition and Presentation Space", in other words a permanent exhibition - information hall, which will be reserved for promotion and presentation of the cultural heritage of *Adramytteion* and the Gulf. The exhibition - information hall unit is planned to be located in a central position to provide connections among exhibition spaces, to allow information flow and to organize short term exhibitions and also educative-training programs. The

second one is an open-air arrangement for particularly the architectural fragments of antiquity. The material components of these arrangements will be exhibited in an integrated way with graphics, texts and contexts.

For the exhibition - information hall, a new architectural project at a terminal point of Ören have been drawn after consensus with the Municipality of Burhaniye for its location.

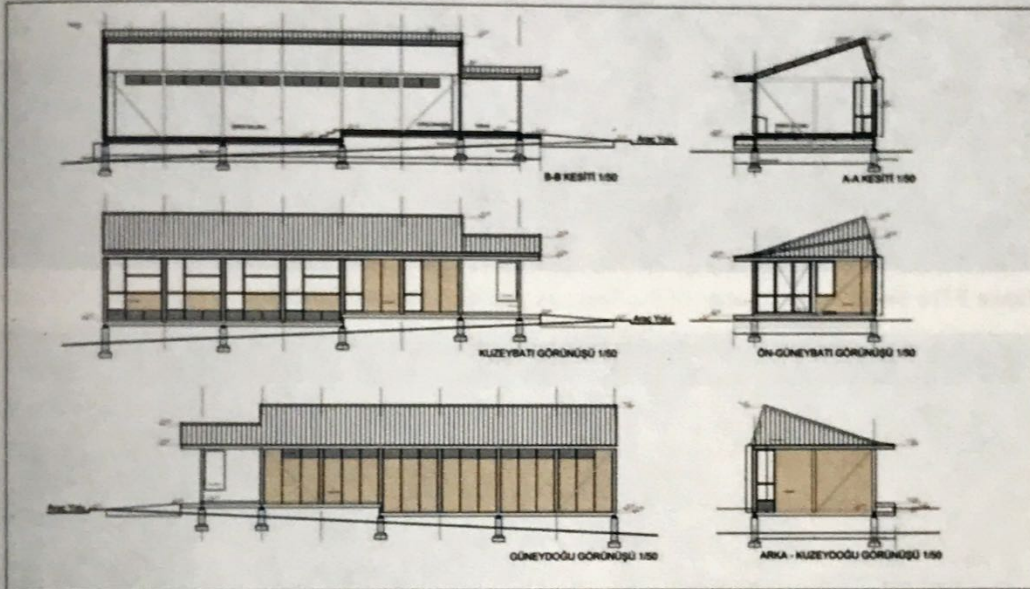

Figure 2 Sample View from the Exhibition - Information Hall Project

On the other hand, the mentioned open-air exhibition project is also planned at a related position to the exhibition – information hall, in the so called the center of Ören Village, nearby one of our permanent Archaeological Sectors (Sector A). The artifact components of the open-air exhibition are the architectural fragments of the Roman Period of the ancient city, like capitals, columns, various decorated architectural elements of the Roman buildings, inscriptions, postaments etc... All these fragments are the ones that had been taken out of their original contexts during various modern building facilities all around the village in 1960s and 1970s and roughly gathered together at a point in Ören. So, these fragments out of their context will eventually evaluated in the open-air exhibit in the positive sense to awaken the public awareness by presenting an era of ancient buildings keeping themselves under the modern settlement.

Figure 3 The Sector A, the Location of the Planned Open-air Permanent Exhibition

Figure 4 Open Air Exhibition Project

In the field campaign of excavation, all of these fragments have been studied, categorized, drawn and modelled in order to be placed in the arrangement of the open-air exhibit. Subsequently, an application project had been completed. Nowadays the project will be presented to the Regional Cultural Heritage Conservation Board.

Figure 5 A View from the Open-air Exhibit Project

Figure 6 A View from the Open-air Exhibit Project

Figure 7 A View from the Open-air Exhibit Project

Moreover, one more exhibition project has been designed for the ancient harbor of the city. Without any contact to the remains of the Roman harbor (that has also earlier periods dated back to the 4th Cent. B.C.) keeping itself in the shallow sea, the project allows the visitors to observe the lighted remnants by walking over a platform. Although this project has yet been in its initial stage in design, the detailed statical survey of the harbor had been concluded with in the campaigns of 2020.

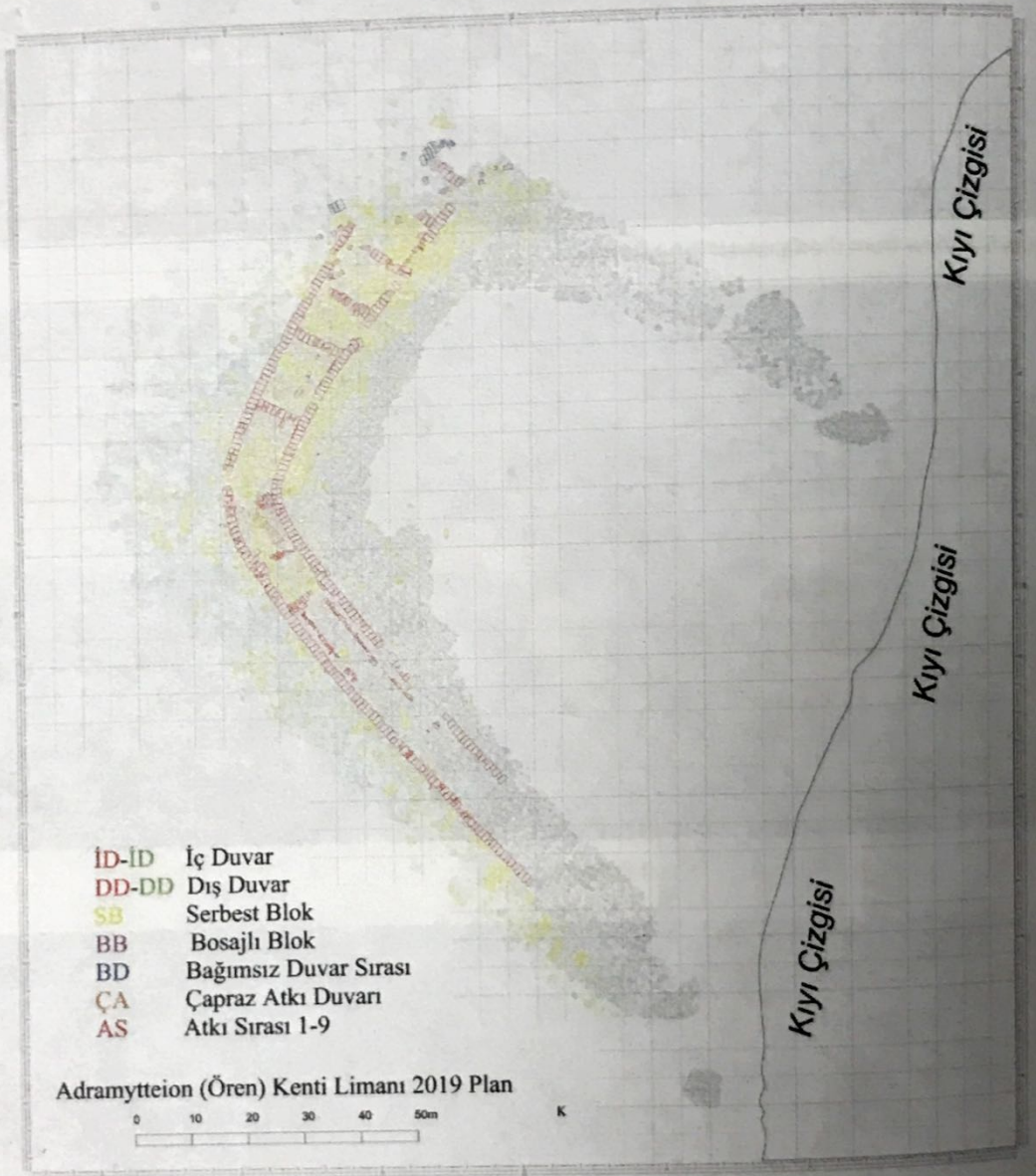

Figure 8 Statical Survey of the Ancient Harbor

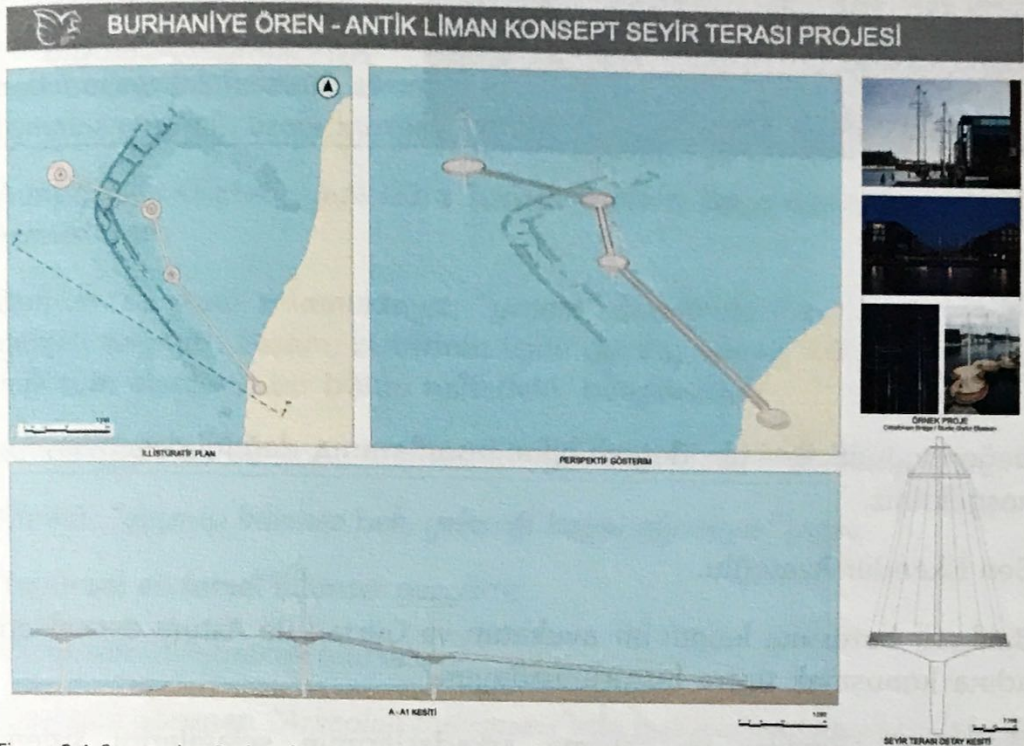

Figure 9 A Suggestion Project for the Panoramic Platform of the Ancient Harbor

Beside these focus points in the first stage of the overall project, efforts for the design of a new web portal has been carried out with the intention of promoting the cultural heritage of the city of *Adramytteion* and the wide scoped Gulf as well. The work on the content of the portal is going on as various interactive screen designs, 3D modellings, preparation of voice guides, brochures, posters and flyers, creation of information panels for static archaeological values have also been given a start. In advance, the work on increased reality applications, creation of video animation presentation films, selection and realization of the archeological objects to be replicated will soon be some of other focused themes of the overall project.

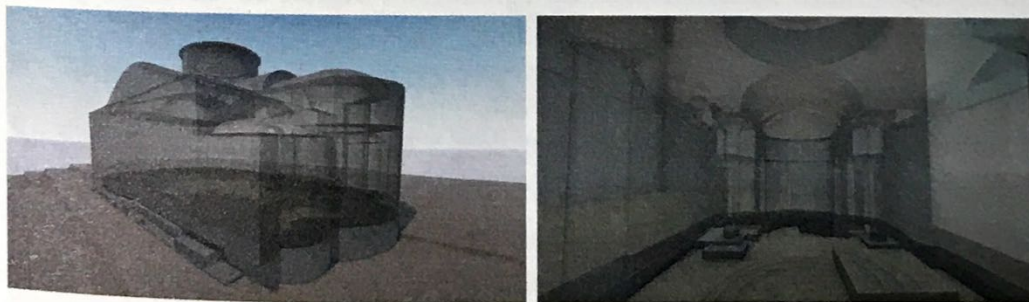

Figure 10 Sample Modellings of the Southern Church of Sector C